

## Глава IV

### БОРАВАК У БЕОГРАДУ И ПРЕБАЦИВАЊЕ НА СРЕМСКИ ФРОНТ

Рат се ближио крају. Народноослободилачка војска је крајем 1944. године дефинитивно ослободила Београд и велики део Југославије (Србију, Македонију, Далмацију, Црну Гору, већи део Босне и Херцеговине), чиме је отворена стратегијска позадина која је битно изменила услове даљег вођења рата. У ослобођеном делу земље организована је и учвршћивана народна власт, обнављана привреда, поправљане су и отворане фабрике, рудници, школе, болнице, оправљени путеви и железничке пруге. Радило се младалачки, полетно. Антифашистичке организације: Народни фронт, Антифашистички фронт жена, Савез комунистичке омладине Југославије, организације народне омладине окупљале су и мобилисале народ за обнову земље, изградњу и учвршћивање нове народне државе.

Пред НОВ Југославије, која је порасла на 800.000 војника, реорганизована у Југословенску армију, а Врховни штаб преименован у Генералштаб ЈНА, стајао је задатак да се припреми за пролећњу офанзиву и коначно ослобођење целе земље. Требало је јединице попунити новим људством и опремити савременим наоружањем, тј. извршити реорганизацију јединица и спремити их за последњи удар.

Немци су истрошили стратегијске резерве у последњим противофанзивама (крајем 1944. године у Арденима, у почетку 1945. године код Будимпеште у Мађарској), те су тежили да недостатак снага надокнаде

скраћивањем фронта Групом армија „ЈУГ“. Зато је одбрана у Југославији организована на знатно краћој линији: Мостар — Вишеград — Дрина — Илок — Драва. Овим је настао и сремски фронт у почетку на линији: Илок — село Ердевик — село Мартинци, а нешто касније на раније утврђеној линији село Сотин — село Оролик — село Комлетинци.

У ситуацији привремене стабилизације фронтова и реорганизације југословенских оружаних снага формиране су три армије. Прва армија (1. и 6. пролетерска дивизија, 5, 11. и 21. дивизија и 1. коњичка бригада) планирана је за дејства на сремском фронту, односно на линији село Берак — село Оролик — село Оток — Босутске шуме — река Сава. Касније је у састав Прве армије укључен и 15. македонски корпус НОВЈ. Друга пролетерска дивизија након пристизања у Београд задржана је у стратегијској резерви.<sup>1</sup>

Пошто су сазревали услови за коначно уништење и заробљавање немачких и издајничких снага и потпуно ослобођење целе земље, Генералштаб ЈА је према замисли Врховног команданта израдио план пробоја сремског фронта, продора јединица ЈА до северозападних граница и затварања обруча око непријатељевих снага.

О задатку пребацивања јединица у Београд штаб 2. пролетерске дивизије је 1. јануара 1945. године обавестио штабове бригаа да ће дивизија након доласка у Београд сменити 6. личку пролетерску дивизију и обављати гарнизонску службу у Београду.<sup>2</sup>

Наређењем је планиран размештај 3. српске бригаде према следећем распореду: један батаљон требало је да се смести у згради Гимназије на Топчидерском брду; један батаљон у школи и фабрици шећера у Радничкој улици на Чукарици; један батаљон у згради бр. 29 у Симиној улици; један батаљон у бившој касарни Гарде у Топчидеру.

Сваки батаљон је требало да врши сопствено обезбеђење, а батаљон у Симиној улици да обезбеђује у граду: Штампарију, Радио-станицу, Народно позориште, Калемегдан, палату Албанију и друге објекте.

<sup>1</sup> *Ослободилачки рат*, кн>. 2, стр. 497—501.

<sup>2</sup> Архив ВИИ, кут. 737, бр. рег. 1/7.

Штаб бригаде је требало да буде смештен у хотелу „Праг“, а штаб 2. дивизије у Александровој улици бр. 12 (данас Булевар револуције).

У току 1. и 2. јануара 1945. године све јединице 2. дивизије су превожене и пристизале су у Београд по ешелонима. Трећег јануара цела дивизија, осим 6. српске бригаде која је задржана у југозападној Србији, стигла је у Београд. Са железничке станице јединице су упућене у одређене рејоне и објекте: 2. пролетерска бригада у центар града; 3. српска бригада на Топчидерско брдо и Чукарицу; 4. пролетерска бригада у источни део града и у Земун, док су приштапске јединице размештене у непосредној близини штаба дивизије, како би се, у случају потребе, могле брзо прикупити и дејствовати где се укаже потреба.

Четвртог јануара јединице дивизије преузеле су одређене гарнизоне службе. Првих дана боравка у Београду ови штабови и команде 3. српске бригаде предузели су мере да се јединице колико-толико одморе и среде, очисте наоружање и реше материјално-кадровска питања, како би се неометано извршавао план обуке. Поклоњена је посебна пажња извођењу војно-политичке наставе и навикавању бригадног састава на гарнизони живот и службу. При томе је бригада одржавала и пуну борбену готовост, јер је постојала могућност да се ангажује на правцу Београд — Загреб или на реци Дрини. Команде и штабови јединица израдили су планове обуке са тежиштем на обуци јединица у нападу са подршком артиљерије и тенкова. При штабу дивизије стално је радио официрски курс, који су посећивали и припадници 3. српске бригаде.

Од 5. до 16. јануара 1945. године, поред одмора, попуне и сређивања јединица, 3. бригада је обављала и следеће послове: одржавала је ред у граду и успостављала непосредан контакт са становништвом (око 300 бораца са екипом за културно-забавни програм 3. српске бригаде било је на приредби у Фабрици мотора у Раковици); обезбеђивала је важне објекте и установе у граду и регулисала стално снабдевање; изводила обуку појединаца и јединица према израђеном плану обуке ради припрема за наредна дејства.

Бригада је живела колико-толико мирнодопским животом. Около свако вече јединице бригаде ишле су наизменично у биоскоп Југословенске армије (данас биоскоп „Београд“). Пронађене су и проучаване књиге о раду органа власти, Другом заседању АВНОЈ-а, Титово дело „Борба народа поробљене Југославије“, Ленинова дела и друге књиге и брошуре које су на састанцима не само читане и објашњаване већ и изучаване. Београђани су свакодневно долазили и одводили по двојицу-тројицу бораца у своје домове.

У јединицама 3. бригаде посебна пажња поевећена је личној и колективној хигијени, чишћењу, купању и пресвлачењу људства, одржавању наоружања и опреме, редовној и доброј исхрани. Све је учињено да се јединице 3. српске бригаде што боље освеже, одморе и припреме за блиске и тешке борбе у пробоју сремског фронта и завршним операцијама за коначно ослобођење земље.

Упућивање 2. пролетерске дивизије на сремски фронт уследило је после непријатељеве противофанзиве. Да би скратио и стабилизовао фронт у Срему, непријатељ је 17. јануара 1945. године својом 117. ловачком, 41. пешадијском и 7. СС дивизијом „Принц Еуген“ и другим деловима извршио изненадни напад правцима: Старо Село — Спајинске њиве и село Оролик — село Остојић, до 19. јануара овладао Товарником, Шидом, Моховом, Ловасом, Бапском-Новак и Илинцима и подишао Шаренграду. Јединице 1. армије су приморане на повлачење у дубину.

Суочен с таквом ситуацијом, штаб 1. армије је морао тражити појачање. Да би се ојачала одбрана јединица Прве армије на одсеку село Шаренград — село Бапска-Новак, где су избили пукови немачке 117. ловачке дивизије, хитно је издато наређење 2. пролетерској дивизији за њено пребацивање на сремски фронт, с тим да се један део дивизијског састава, поред железнице, транспортује камионима. На основу усменог наређења начелника Врховног штаба од 17. јануара 1945. године штаб дивизије је одмах издао бригадама припремна наређења за покрет јединица. Пребацивање 3. српске бригаде на сремски фронт планирано је правцем Земун — Сремска Митровица — Илок, с тим што би до Сремске Митровице користила железницу.

Дивизији је наређено посудање и уређење за одбрану положаја западно од Илока са циљем да се продор непријатеља заустави и обезбеди стабилност одбране на овом делу фронта.

Све јединице дивизије биле су врло брзо спремне за покрет и извршење борбеног задатка. Трећа српска бригада је по ешелонима — батаљонима извела покрет до железничке станице у Земуну где се већ 17. јануара 1945. године у 15,00 часова укрчала у припремљену композицију воза. Превожење бригаде је отпочело одмах. На железничкој станици у Сремској Мигровици бригада је искрцана из воза и одмах из вагона отпочела марш у правцу Илока.<sup>3</sup> Осамнаестог јануара до 21,00 часе 3. српска бригада је стигла на маршевски циљ, у рејон Илок — село Шаренград. До извесног заостајања мањих делова на маршу дошло је услед немања довољно средстава бригадног транспорта за превоз опреме и позадинских органа бригаде. Из правца фронта у сусрет бригади наилазиле су колоне народа — избеглице. Народ се осећао несигурним, па је из оближњих села напуштао своје домове, узимао најнужнију опрему и повлачио се у позадину. Када се сазнало да долазе нове јединице НОВЈ, међу њима и 2. пролетерска дивизија, стекао је сигурност и многи су се вратили својим кућама. Овако поверење народа у нашу војску позитивно је утицало на све војнике и старешине, на њихов морал и одлучност да одбију сваки напад, заштите свој народ, униште непријатеља, протерају га и ослободе земљу.

#### БОРБЕ НА СРЕМСКОМ ФРОНТУ КОД БАПСКЕ-НОВАК

Одмах након доласка на фронт јединице 2. пролетерске дивизије на простору Илок — Шаренград — заселак Каменица отпочеле су да утврђују други армијски одбрамбени појас чији се предњи крај протежао испред Шаренграда и засеока Кахменице. Утврђивање и посудање рејона и зоне одбране јединице су изводиле ван додира са непријатељем. Испред 2. пролетерске дивизије на првом армијском појасу у непо-

<sup>44</sup> Архив ВИИ, кут. 733, бр. рег. 1027.

средном додиру са непријатељем налазиле су се јединице 5. крајишке дивизије Прве армије НОВЈ.

На другом армијском појасу одбране 3. српска бригада је остала до 22. јануара. За то време бригада је солидно утврдила свој рејон одбране по батаљонским рејонима и чворовима одбране са потребним заклонима за дејство. У саставу утврђених рејона одбране израђено је више склоништа, саобраћајница и препрека.

У међувремену су јединице 1. армије НОВЈ противнападом повратиле села: Бапску-Новак, Беркасово, гада је солидно утврдила свој рејон одбране по ба-Адашевце, Малу Вашицу, Шид и источни део Илинца. Немачке снаге су се повукле испред 1. армије и 21. јануара држале линију Мохово — Салаш Ф. Сенда — Кнеблов салаш — Товарник — Илинци.

Тога дана је штаб армије издао заповест дивизијама да нападну и на ту линију. С тим циљем увео је у борбу и 2. пролетерску дивизију. Њен задатак је био: чим заузме полазни положај на линији Бабин дол — Средњи Потез, да главним снагама, у садејству са деловима 5. крајишке дивизије, обухватом са северо-запада разбије непријатеља и ослободи село Ловас, а затим да наступа правцем село Томпојевци — село Миклушевци и избије на положаје десно од 21. ударне дивизије, а лево на деоницу железничке пруге Негославци — Чаковци, с тим што ће јој се, после заузимања Ловаса, потчинити артиљерија 5. дивизије.

Десно је требало да наиада 21. ударна дивизија са задатком да заузме положај на линији Мохово — Сотин, а лево 5. ударна дивизија на положај Ловац — Товарник.<sup>4</sup>

У духу тог наређења, а пошто је из прикупљених података утврдио да око два батаљона немачке 117. пешадијске дивизије, уз подршку дела артиљерије 7. СС дивизије „Принц Еуген“, бране положај Бабин Дол — Зобиште — Средњи Потез — к. 141, штаб 2. пролетерске дивизије је 22. јануара издао заповест за напад општим правцем Бапска-Новак — Ловац — Миклушевци. За извршење напада дивизија је борбени иоредок поставила у два ешелона. Друга и 4. пролетерска бршада биле су у ирвом, а 3. српска бригада у другом

<sup>4</sup> Зборник, том I, књ. 18, бр. док. 29, 31, 58.

борбеном ешелону. Трећа бригада је образовала дивизијску резерву с тим да се из рејона Бапска-Новак ангажује на правцу напада 4. пролетерске бригаде.

Папад дивизије почео је 22. јануара у 18,00 часова. Врло оштра борба трајала је целе ноћи између 22. и 23. јануара. Непријатељ се упорно бранио са јаким и утвр-Бепих положаја, те први ешелон дивизије није потпуно извршио ближи задатак. Он је овладао само неким рејонима на предњем крају непријатељеве одбране, а месимично и на дубини првог положаја одбране. Далећи напад 2. пролетерске дивизије био је заустављен, јер су бригаде биле изложене убитачној ватри артиљерије и великог броја аутоматских оруђа, распоређених по дубини одбране. Други ешелон, тј. 3. српска бригада још је ни употребљен.

Управо због своје упорности непријатељ је углавном задржао дотадашње положаје са предњим крајем одбране на линији Трунићев салаш — Бановина (к. 141) — Средњи потез — Кнеблов салаш. Јачина непријатељевих снага на овом положају процењена је на око 1.500 војника немачке 117. ловачке дивизије. Откривене су две батерије тешких минобацача на првом непријатељевом положају, а у Ловасу две батерије топова — једна 75 мм, а друга 105 мм. На предњем крају непријатељеве одбране откривена су и два тенка који су употребљени као укопане ватрене тачке у систему његове одбране. Према овим непријатељевим снагама прикључен ешелон 2. пролетерске дивизије (2. и 4. бригада) успоставио је 23. јануара нови предњи крај одбране на линији к. 141 (на ивици шуме јужно од Бановине) — источне падине к. 141 — Средњи потез — Зобиште источно од к. 136. Трећа српска бригада као други ешелон дивизије налазила се на положајима у рејону Бапска-Новак. Штаб 2. пролетерске дивизије био је смештен у селу Бапска-Новак.<sup>5</sup>

Пошто су јединице наишле на јак отпор, штаб 1. армије је 24. јануара обуставио напад на линију Мохово — Товарник — Илинци и наредио дивизијама да се повуку на повољније положаје, да се утврде и организују за одбрану и напад и поставе минско-експлозивне препреке на правцима с којих би непријатељ могао

<sup>44</sup> Архив ВИИ, кут. 733, бр. рег. 1027.

наласти. Друга пролетерска дивизија добила је задатак да иоседне иоложаје и организује их за упорну одбрану на линији к. 98 (искљ.) — к. 134 — к. 139 — закл>. пут Трунићев салаш — Бапска-Новак и да затвори правац који води од Ловаса, с тим да на предстражном положају постави истурене осматрачнице, а међупросторе осматра и обезбеди одговарајућим распоредом резерви.<sup>6</sup>

На основу ове зановести истог дана је штаб 2. пролетерске дивизије донео одлуку да у првом ешелону дивизије ангажује 3. српску и 4. пролетерску бригаду. С тим циљем је наредио 3. српској бригади да смени 2. пролетерску бригаду и ојача положај изградњом ровова по дубини, одржавајући везу десно са 21. ударном дивизијом, а лево са 4. пролетерском бригадом. Поред тога, наређено јој је да на споју са 4. бригадом држи један батаљон у резерви, а са по једном четом на сваком батаљонском рејону да редовно врши ватрене ирепаде и испаде и да 24. јануара у 22.00 часа с једним Сатаљоном нападне неиријатеља на положајима испред себе.

Трећа српска бригада је у ноћи између 24. и 25. јануара сменила 2. пролетерску бригаду, која је прешла у други ешелон дивизије и посела и организовала за одбрану линију к. 98 — 200 м јужно од пута који води од к. 134 ка селу Ловасу.

Сутрадан је продужено утврђивање положаја и ннје било значајнијих промена код обе стране, осим што је у току дана непријатељ тукао положаје 3. бригаде артиљеријском ватром, која је брзо неутралисана.

Двадесет шестог јануара око 14.00 часова добијено је наређење штаба Прве армије да 2. пролетерска дивизија организује и изводи насилна извиђања која имају за циљ: разбијање и уништење мањих непријатељевих снага, заробљавање непријатељевих војника и старешина, узнемиравање и држање непријатеља у некзвесности, упознавање распореда непријатеља по фронту и дубини и утврђивање његове јачине. Посебно је наглашено да јединице које иду у насилно извиђање морају добити конкретне задатке, а њихове ста-

<sup>6</sup> *Зборник*, том I, књ. 18, бр. док. 35, 58; Ј. Вукотић, н.д., стр. 488—489; Б. Јанковић, н.д., стр. 487.

решине обавити потребну припрему. Поред тога, наређено је да штабови контролишу уређење појаса одбране, који се мора стално допуњавати.

Штаб 2. пролетерске дивизије доставио је план насилног извиђања штабовима 3. српске и 4. пролетерске бригаде које су одредиле јединице, организовале артиљеријску и одршку и решиле остале проблеме око правилног извршења овог задатка. У току дана непријатељ је вршио испаде мањим јединицама, али није имао успеха. Наша авијација повремено је извиђала непријатељеве положаје, док је непријатељева авијација била неактивна.

Иоћу између 26. и 27. јануара јединице 3. бригаде су извршиле мање препаде и насилна извиђања непријатеља. Двадесет седмог јануара ситуација код непријатеља је била непромењена, док су јединице 3. бригаде наставиле извиђање његових рејона одбране.

Двадесет осмог јануара 2. батаљон 3. српске бригаде предузео је ново насилно извиђање у правцу к. 136. Напад је био енергичан, али нису постигнути жељени резултати, јер чете нису дејствовале јеАновремено. Непријатељ је пружио јак отпор организованом ватром из иешадијског наоружања и уз подршку артиљерије и минобацача. У првом налету чете су упале у предњи крај непријатељеве одбране само на неким тачкама. Услед јаке ватре непријатеља 2. батаљон се повукао на свој полазни положај.

Губици непријатеља су оцењени на око 18 погинулих и већи број рањених, док је 2. батаљон имао 5 мртвих и 14 рањених бораца.<sup>7</sup>

Ноћу између 29. и 30. јануара 3. бригада је поновила насилно извиђање непријатеља, али мањим јединицама него претходних дана. Извиђање је вршено борбеним групама на целом одсеку фронта бригаде. Напади борбених група били су дрски и изненадни. Оно је дало веће резултате, јер је испред бригаде откривен систем непријатељеве ватре и одбране у целини на првом положају. Истовремено дејство борбених група изазвало је непријатеља да дејствује артиљеријом и минобацачима из дубине одбране, да брани све препреке

<sup>7</sup> Архив ВИИ, куг. 735, бр. рег. 1/2.

и да покрене евоје резерве, јер је стекао утисак да су јединице 3. бригаде прешле у општи напад.

У овим извиђачким акцијама непријатељеви губици су оцењени на око 32 војника избачена из строја, док су губици 3. бригаде били 1 мртав и 10 рањених бораца.<sup>8</sup>

Исти метод насилног извиђања примениле су снаге 3. бригаде и ноћу уочи 1. фебруара 1945. године, Извиђање борбеним групама је појачано и дејством једне чете 3. српске бригаде уз јаку артиљеријску подршку, које је вршено на одсеку између села Црепаје и Кнеблогов салаша. Међутим, непријатељ, поучен искуством од претходних насилних извиђања, није отварао ватру на целом фронту одбране, већ местимично, а своје предње делове повукао је у дубину одбране и заседама еачекивао извиђачке групе и чету 3. бригаде.

У току те ноћи откривени су покрети моторизованих делова непријатеља око села Ловаса. Првог фебруара непријатељ је остао на положајима које је држао претходних дана, а да није предузимао акције у правцу положаја 3. бригаде. Чак није дејствовао ни артиљеријом. Само је један његов авион митраљирао положаје 3. српске бригаде, али без резултата.

У ноћи између 1. и 2. фебруара 3. српска бригада поново је извела акцију насилног извиђања непријатељевих положаја у правцу Грубановљевог салаша. Извиђачки делови 3. бригаде су се дочепали предњег краја непријатељеве одбране, а затим се повукли на полазне положаје.

Насилним извиђањем непријатељ је принуђен да активира и открије цео ватрени систем, а тиме и свој борбени поредак. Утврђено је да је непријатељева одбрана најјача у рејону Грубановљевог, Кнеблогов и Раковог салаша и у рејону Церја. Ови рејони су, поред ватре пешадијског наоружања, кружно били заштићени минским пољима и жичаним препрекама. Откривени систем ватре (пешадијске, минобацачке и артиљеријске) и систем минско-експлозивних и других препрека потврдио је претпоставку да су ови рејони били и најјаче утврђени и брањени рејони у систему непријатељеве одбране.

<sup>8</sup> Исто.

У међувремену је штаб 1. армије наредио штабу 2. пролетерске дивизије да припреми јединице за смену, тј. да ноћу уочи 3. фебруара своје положаје преда јединицама 21. ударне дивизије, а затим да се размести па простору Илок — Нештин у резерви армије.<sup>9</sup> Ту је требало да се преоружа и буде спремна за дејства на десном крилу армије, да одржава везу с јединицама 21. ударне дивизије и да им, у случају потребе, садејствује.

До пола ноћи 2/3. фебруара 21. ударна дивизија сменила је 2. пролетерску дивизију. Након извршеног смењивања јединице 2. дивизије повукле су се одређеним правцима, до сванућа прешле положаје другог армијског одбрамбеног појаса, а до подне 3. фебруара достигле одређени иростор и разместиле се према следећем распореду: 2. пролетерска и 3. српска бригада са приштапским јединицама дивизије у рејону Илока и њешвој околини, а 4. пролетерска бригада и дивизијски медицински центар у рејону села Нештина.

Од 3. до 8. фебруара 1945. године јединице 3. српске бригаде провеле су на простору Илока без додира са непријатељем и обезбеђујући се свака својом предстражом и непосредним обезбеђењем. У батаљонима је одржавана војна и политичка обука. Живот и одмор бригаде био је олакшан, јер непријатељ није имао снага да туче њен распоред. Одбрана армијских појасева стварала је услове 3. бригади за логорски и кантонмански начин живота.

Осмог фебруара стигло је наређење врховног команданта маршала Тита<sup>10</sup> да се 2. пролетерска дивизија са сремског фронга хитно пребаци на простор Шабач — Богатић. Требало је да дивизија изврши покрет правцем Ердевик — Чалма — Сремска Митровица и да се ту пребаци преко Саве, а затим на фронт на реци Дрини ради учешћа у предстојећој операцији на ширем простору Зворник — Бијељина. Ради бржег пребацивања одређена јој је комуникација Нештин — Лежмир — Сремска Митровица, а ради бржег пребацивања преко Саве у рејон Сремске Митровице упућена је стручна екипа за организовање превозења.

<sup>9</sup> *Зборник*, том I, кн>. 18, бр. док. 60, 75; Б. Јанковић, н. д. стр. 488.

<sup>10</sup> Архив ВИИ, кут. 735, бр. рег. 1/2.

Овим су за јединице 3. српске бригаде, као и за остале бригаде 2. пролетерске дивизије, дејства на сремском фронту била завршена. Предстојале су операције у општој офанзиви снага НОВЈ за коначно ослобођење земље.

Утврђено је да су у борбама код Бапоке-Новак из 3. српске бригаде погинули: Драгослав Благојевић из Пепељевца код Крушевца, Миленко Богдановић, рођен 12. марта 1926. у Парменовцу код Чачка, Вукосав Вукочичић из Мешева код Крушевца, Никола Жарковић, рођен 19. новембра 1911. у Београду, Веселин О. Ковачевић из Негораца код Бевђелије, Драгољуб С. Костић, рођен 1923. у Сувом Пољу, срез пусторечки, Радомир Миловановић из Вучака, срез крушевачки, Борђе Милинковић, Будимир М. Милосављевић, рођен 1. фебруара 1922. у Кочанима, срез добрички, Боривоје Ничић, рођен 5. јуна 1927. у Нишу, Владислав С. Златановић из Речице, срез јабланички, Смиљко Петровић из Сеземче, срез расински, Живко Петровић из Пријевора код Чачка, Врбица Д. Стојановић, рођен 10. новембра 1925. у Ивићеву, срез власогиначки, Миодраг Смиљковић из Лужана, срез моравски, Милосав Стефановић из Рибара, срез копаонички и Миодраг Тренкић из Адровца, срез лепенички.

Вођење тзв. фронталне борбе и стечена искуства на сремском фронту за старешине и јединице НОВЈ (касије ЈА) представљале су нов и до тада мало познат и примењиван начин борбе. Друга пролетерска дивизија, у чијем се саставу налазила 3. српска бригада, пре упућивања на сремски фронт имала је доста искуства, ире свега из заједничких дејстава са јединицама Црвене армије у долини Западне Мораве. На сремском фронту се прешло на тзв. фронтални начин ратовања са строго одређеним правцима и зонама дејства, са нападима на јако утврђене положаје непријатеља, са разноврсним фортификацијским објектима и пр^прекама, нарочито минским пољима и жичаним препрекама, и са повученим линијама разграничења. Исто тако и одбрана је имала строго одређене границе, ре-

јоне и зоне изван којих се није могло маневрисати, а посебно што одбрана више није била маневарског, већ најчешће статичног карактера.

До сремског фронта јединице 3. српске бригаде су дејствовале углавном по испресецаном, брдовитом, планинском и пошумљеном земљишту; у Срему су борбе вођене у равници, блату и на откривеном земљишту испресецаном каналима са водом. Ови нови услови представљали су извесне тешкоће за јединице 3. српске бригаде. За дејства у оваквим условима потребно је обезбедити ватрену надмоћност у артиљерији и минобацачима, снажну подршку јачих оклопних јединица бар на тежишту борбе и подршку авијације, којих није било довољно, што је нове услове ратовања учинило тежим и компликованијим.

Посебно и изузетно тежак проблем за борце 3. српске бригаде и јединице НОВЈ у целини представљала су противпешадијска минска поља, нарочито одскочне (иротивпешадијске) мине, које су Немци у одбрани и при повлачењу масовно ностављали.

Израда пролаза у минским иољима и организација контролно-заштитне службе у њима била је посебно тегЈка за борце и јединице, јер у овоме нису били обучени.

Борци и старешине 3. бригаде први пут су схватили прави значај утврђивања, самоукопавања и израде свих врста заклона, склоништа, ровова, траншеја и др. Нарочито сада је схваћен значај израде свих врста препрека у одбрани, њихово коришћење — за маневар и дејство и повезивање са системом утврђивања. Раније јединице 3. бригаде су врло ретко примењивале самоукопавање и укопавање, па нису располагале ни одговарајућим алатом. Препреке у нападу су занемариване, а савладавање је вршено увек заобилажењем. Сада су се препреке морале савладавати уз велике жртве и уз трошење много времена, а често и губљење континуитета у напад.

Због овога су јединице НОВЈ, а са њима и 3. српске бригаде, на сремском фронту водиле борбу у посебним условима на које нису научене. Пут до слободе водио је преко све већих жртава у све тежим борбама.

За победу није био довољан висок морал. Морало се брзо прилагодити ратовању у новим условима и обучити јединице и штабове да би се смањио број жртава. Старешине, штабови и јединице 3. бригае стекли су нова знања и значајна искуства у планирању и организацији борбених дејстава у разним условима напада и одбране.

У овом периоду, у складу са наредбом команданта 3. бригае, извршен је избор за командира и заменика командира јединице. Командиром јединице изабран је војник Јован Јовановић, а замеником командира војник Милош Јовановић.

**T**